

Nr 18. •

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag med särskilda bestämmelser angående avstyckning inom vissa delar av Kopparbergs län; given Stockholms slott den 20 januari 1928.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag med särskilda bestämmelser angående avstyckning inom vissa delar av Kopparbergs län.

GUSTAF.

Johan C. W. Thyrén.

Förslag

till

Lag med särskilda bestämmelser angående avstyckning inom vissa delar av Kopparbergs län.

Med ändring av vad lagen om delning av jord å landet innehåller häremot stridande förordnas, att beträffande avstyckning av ägovidd, som överlåtits till annan, skola inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län gälla följande särskilda bestämmelser:

1 §.

Från mark, som före den 1 januari 1928 tillagts fastighet genom sämjedelning, må, när skäl därtill äro, mer än en femtedel avstyckas.

2 §.

Finnes grundad anledning antaga, att efter avstyckning den avstyckade ägovidden kommer att läggas i sambruk med annan samma ägare tillhörig jord till en brukningsdel av beskaffenhet som i 19 kap. 3 § lagen om delning av jord å landet sägs, må avstyckningen äga rum utan villkor av sammanläggning, ändå att sådan enligt nämnda paragraf erfordras. Den omständigheten, att efter avstyckning stamfastigheten ej varder så beskaffad som i sagda lagrum föreskrives, skall ej lända till hinder för avstyckningen, därest stamfastigheten ligger i sambruk med annan dess ägare tillhörig jord och jämte denna bildar en brukningsdel, som motsvarar nyss omfördälda fordringar å stamfastighet.

3 §.

Där ej annat av sakägare påyrkas, skall, vad angår mark, som tillagts fastighet genom sämjedelning, å karta över avstyckning upptagas allenast avstyckat område jämte den mark, som undantages för gemensamt ändamål, ävensom sådana fasta punkter och mätningssuppgifter, att varje kartlagt områdes läge i förhållande till stamfastigheten varder fullt bestämt.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25
november 1927.*

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden
THYRÉN, RIBBING, MEURLING, GÄRDE, PETTERSSON, ROSÉN, HAMRIN, ALM-
KVIST, LYBERG, VON STOCKENSTRÖM.

Efter gemensam beredning med chefen för jordbruksdepartementet anför
chefen för justitiedepartementet, statsrådet Thyrén:

»I skrivelse den 29 mars 1927 till lantmäteristyrelsen har överlantmätaren
i Kopparbergs län anført följande:

'Den nya jorddelningslagen eller lagen den 18 juni 1926 om delning av
jord å landet torde i fråga om avstyckning få anses i förhållande till gällande
rätt medföra en nyhet, vilken för större delen av detta län eller den del av
länet, som undergått storskifte på bekostnad eller med understöd av staten,
påkallar särskild uppmärksamhet.

*Överlant-
mätaren i
Kopparbergs
län.*

Enligt 19 kap. 2 § sagda lag må mark, som tillagts fastighet genom sämje-
delning, ej avstyckas, med mindre sämjedelningen kommit till stånd före
lagens ikraftträdande. Vidare må i ty fall genom avstyckning avskiljas
högst en femtedel av nämnda mark. Lagen innehåller icke någon möjlighet
till undantag från sagda femtedelsregel.

Vad som nu och i detta sammanhang måste påkalla särskild uppmärksam-
het är icke det första ledet i ovanberörda bestämmelse eller att mark delad
genom sämjedelning tillkommen efter lagens ikraftträdande skall anses såsom
oskiftad, utan framför allt det senare, då därigenom avstyckning av mera
än en femtedel av mark, som utbrutits genom äldre sämjedelning, helt
omöjliggöres.

Inom de storskiftade delarna av detta län är det ytterst få hemman (stor-
skiftesåbolotter), vilka fortfarande äro i en mans hand. Om man undan-
tager de hemman, vilka tidigt och innan de genom arvskiten delats, kommo
i bolags ägo, torde så gott som alla hemman nu ägas av flera, ofta många
personer. Delningen av hemmanen emellan de skilda delägarna har i regel
skett genom sämjedelning. Inom vissa socknar hava endast några få laga
delningar (94 § 1866 års skiftesstadga) blivit verkställda. Inom andra socknar
hava jämförelsevis många dylika laga delningar blivit under årens lopp ut-
förda. Därvid tillkomna lotter hava dock ofta efter arv eller försäljningar
senare uppdelats genom sämjedelningar.

Inom de storskiftade delarna av länet äro alltså de ojämförligt flesta av
nu befintliga fastigheter av hemmansdels natur utbrutna allenast genom
sämjedelning. Förhållandena här äro alltså i denna del rakt motsatta dem,
som råda inom riket i övrigt, där laga delning är regel och sämjedelning
undantag.

I gällande avsöndringslag är, i fråga om rätten till avsöndring, genom sämjedelning utbruten fastighet likställd med sådan, vilken är utbruten genom laga delning. Från bägge får avsöndring ske till och med en femtedel av ägovidden. Vidare innehåller emellertid samma lag möjlighet för den fastställande myndigheten att, under vissa omständigheter, från såväl lagligen utbruten lott som sämjelott tillåta avsöndring av mark, som ensam eller tillsammans med vad som redan kan vara avsöndrat utgör mera än en femtedel av stamfastighetens ägovidd.

Förhållandena inom ifrågavarande delar av detta län äro sådana, att vid jämförelsevis många jordavsöndringar femtedelsgränsen är överskriden och ovanberörda dispensmöjlighet måste tillgripas. Ursprungliga anledningen härtill ligger däri, att 1896 års ägostyckningsinstitut icke kom att tillämpas för dessa trakter av länet. I anledning härav har man, i den mån utvecklingen icke sökt sig möjligheter vid sidan av lagen, vid bildningen av fastigheter med bestämda områden haft att tillgripa endast avsöndring. Från de flesta hemman och hemmansdelar har ett eller annat skogsskifte, utgörande ensamt mera och ofta betydligt mera än en femtedel av stamfastigheten, sålts och avsöndrats. Funnes då icke dispensmöjligheten, skulle varje utväg att nu avsöndra och bilda en mindre bostadslägenhet vara stängd. Efter år 1924 har möjligheten att använda ägostyckning visserligen tillkommit. Ägostyckning lär dock icke kunna ske å sämjedelningsslott. Vidare torde det ligga i sakens natur, att man ej använder den i förhållande till jordavsöndring mera kostsamma ägostyckningen för smärre lägenheter. Man kan gott påstå, att nära hälften av nu skeende avsöndringsfastställelser inom ifrågavarande trakter innebära tillåtelse om femtedelsgränsens överskridande. Ett motsatt förfarande skulle hindra mycken lovlig och önskvärd fastighetsbildning.

I 19 kap. 2 § 1926 års lag om delning av jord å landet talas om »mark, som tillagts fastighet genom sämjedelning.» Uti ifrågavarande delar av Kopparbergs län, där fastigheterna hava all sin mark utbruten genom allenast sämjedelning, torde väl de citerade orden få betydelsen av »fastighet, som tillkommit genom sämjedelning».

Sistberörda lagrum i den nya lagen nämner ej något därom, huruvida, vid bedömandet av frågan om genom föreslagen avstyckning från sämjelott komme att avskiljas mera eller mindre än en femtedel, hänsyn skall tagas till vad som enligt äldre lagstiftning redan kan vara från lotten avsöndrat. När man tager del av de motiv, vilka föranlett införandet i den nya lagstiftningen av sagda femtedelsgräns, förefaller det undertecknad likväl ofrånkomligt, att det redan avsöndrade måste tagas med i beräkningen. Motiven hava varit, att, enär en sämjelott vid skifte kan erhålla mindre och annan mark än som tillkommer densamma enligt sämjedelningen, avsöndringar från dylika lotter komme under ett visst osäkerhetstillstånd och att detta borde hindras.

Med allt vad jag sålunda tillåtit mig anföra har jag velat framhålla, att 19 kap. 2 § sagda lag synes komma att medföra synnerligen beklagliga och säkerligen ej avsedda följder för de storskiftade delarna av länet. En stor del, måhända nära hälften av de fastighetsbildningar, som nu ske genom avsöndring och som innebära lovliga och önskvärda nybildningar, skulle ej kunna genomföras. Överhuvud skulle bestämmelsen i fråga komma att märkbart mota egnahemsbildningen. Detta gäller i synnerhet om, såsom jag ansett mig böra förutsätta, i femtedelen böra inräknas förut och *direkt* från stamfastigheten avsöndrade lägenheter. (Jfr Wieselgrenska promemorian sid. 262 i 1926 års proposition.) Men det sagda gäller även, ehuru dock ej

i lika hög grad, om man vid avstyckningarna skulle få börja med ny räkning. En femtedel är för dessa orter, där sämjedelning är regeln och laga delning undantag, en alldeles för låg gräns. Densamma skulle utan risker kunna höjas. Erinras må, att 1918 års lagförslag ville medgiva avstyckning från sämjelott intill hälften av ägovidden. I varje fall är för dessa orter av omständigheterna tydligt påkallat och nödigt, att möjligheter finnas för vederbörande myndigheter att, då skäl därtill finnas, tillåta avstyckning av mera än en femtedel av sämjelotten.

Enligt vad det upplysts är den nya jorddelningslagen ämnad att lända till efterrättelse från och med den 1 januari 1928. Jag håller före, att senast under början av sagda år och utan att den i utsikt ställda särlagstiftningen i övrigt för länet avvaktas, bestämmelser böra genom särskild lag införas, vilka göra det möjligt för vederbörande skiftesmyndigheter att, under liknande omständigheter som nu äro intagna i 22 § gällande avsöndringslag, medgiva avstyckning av mera än en femtedel från sämjedelad mark eller fastighet, som utbrutits genom sämjedelning. Prövningen torde böra ske under samma former, som enligt 16 § samma 19 kap. av jorddelningslagen föreskrivas för tillstånd i övrigt för avstyckning. Sälunda ifrågasatta särbestämmelser erfordras endast för den del av länet, som undergått storskifte på bekostnad eller med understöd av staten. Övriga delar av länet få i det hänseende, varom nu är fråga, anses likställda med riket i övrigt.

I sammanhang därmed synes mig jämväl böra föreskrivas, att, även om i ovanberörda fall det avstyckade skulle utgöra mera än hälften av stamfastigheten, avstyckningskartan såsom regel ej bör upptaga mera än det avstyckade området. (19 kap. 19 §.) Uppmätning och kartläggning av sämjedelningslinjerna för stamfastigheten torde nämligen draga kostnader, som ej motsvara nyttan.'

Denna framställning har med skrivelse den 14 maj 1927 av lantmäteristyrelsen överlämnats till Kungl. Maj:t. Efter erinran att de delar av Kopparbergs län, vilka undergått storskifte på bekostnad eller med understöd av staten, utgöras av Ovansiljans, Nedansiljans samt Nås och Malungs domsagor utom Sävsnäs socken ävensom av Sätters socken inom Hedemora domsaga samt socknarna Svärdsjö, Enviken, Vika, Torsång, Stora Tuna, Silvberg och Gustavs inom Falu domsaga, har lantmäteristyrelsen återgivit vad överlantmätaren i sin skrivelse anfört med avseende å jorddelningsförhållandena i dessa bygder. Styrelsen har vidare anfört:

Lantmäteristyrelsen kan för sin del vitsorda vad överlantmätaren här ovan anfört samt är ense med honom i fråga om behovet av undantagsbestämmelser för nu avsedda orter i fråga om rätten till avstyckning från mark, som tillagts fastighet genom sämjedelning. Därest detta behov ej kommer att tillfredsställas, har man att räkna med att befolkningen söker sig fram vid sidan av lagen och att alltså ett återuppreparande kommer att ske av de företeelser, som blevo följden av att ägostyckning inom ifrågasvarande bygder från början ej fick ske på grundvalen av storskifte.

Av härvid fogad redogörelse i vissa delar för förarbetena till 2 § 19 kap. nya jorddelningslagen framgår, att anledningen till den skedda begränsningen i fråga om avstyckning från mark, som tillagts fastighet genom sämjedelning, i främsta rummet beror på hänsyn till bestämmelserna angående delningsgrund, i det att stamfastighetens ägobelopp skulle kunna för-

Lantmäteristyrelsen.

minskas, om skifte komme att ske efter annan delningsgrund än innehavet och till följd därav mark skulle kunna komma att saknas för tilldelning åt avstyckade områden, vilka städse skola njuta lott efter innehav. Emellertid synes även sammanhanget med skiftesläggningen och utflyttningen hava beaktats och särskilt har understrukits den rätt, som jämlikt 1 kap. 20 § första stycket tillförsäkrats ägare av fastighet, som utbrutits genom avsöndring eller därmed jämförlig åtgärd eller genom avstyckning, att under där angiven förutsättning fritagas från skyldighet att ingå i skifte annat än i den mån sådant erfordras för att övriga delägare skola erhålla så lämplig och redig ägoanordning, som belägenheten medgiver. På sätt även framgår av ovanberörda redogörelse har lagrådet (1922) understrukit denna privilegierade ställning, under det att den ägoanordning själva sämjelotten — det vill i detta fall säga stamfastigheten — erhållit vid sämjedelningen icke tillagts någon betydelse vid ett sedermera inträffat laga skifte. I anslutning härtill har lagrådet framhållit såsom oegentligt, att ägare av sämjelott genom att låta verkställa avstyckning från sin lott skulle kunna i viss mån så att säga fastläsa ägoanordningen inom skifteslaget.

Beträffande ifrågavarande bygder gäller icke någon särskild föreskrift eller sedvänja, på grund varav innehavet skall utgöra delningsgrund. Andelsförhållanden uttryckas vanligen i reducerad jord (snesland och bandland eller tunnland och kappland). Emellertid torde man kunna räkna med att vid skifte av lagligen utbrutna fastigheter innehavet i rätt stor utsträckning kommer att bliva delningsgrund och detta med stöd av 2 § tredje stycket sista ledet och 3 § i 9 kap. samt 11 § i 14 kap. jorddelningslagen, och vad angår förhållandet till skiftesläggningen och utflyttningen eller fastläsandet av den före skiftet befintliga ägoanordningen kan erinras om att man torde kunna utgå ifrån att en blivande särlagstiftning för ifrågavarande orter kommer att i väsentlig del mildra utflyttningstvånget. De synpunkter, som varit de huvudsakligen bestämmande vid fastställandet av begränsningen till en femtedel, då det gäller avstyckning av mark, som tillagts fastighet genom sämjedelning, torde på grund av vad nu anförts icke kunna anses hava samma betydelse beträffande ifrågavarande bygder som beträffande övriga delar av landet.

Angående det sätt, varpå femtedelen skall beräknas, anföres i hovrättsrådet B. Wieselgrens promemoria, sid. 262 i prop. nr 38 till 1926 års riksdag, ett exempel, som visar, att bestämmandet av femtedelen skall beräknas oberoende av vad som före sämjedelningen från det odelade hemmanet avsöndrats eller avstyckats. Detta synes även stå i överensstämmelse med stadgandets ordalydelse att avstyckning är tillåten av högst en femtedel av mark, som genom sämjedelning tillagts fastigheten. Emellertid nämnes i promemorian intet om det fall, att två eller flera sämjedelningar skett efter varandra och områden avsöndrats eller avstyckats under tiden mellan de skedda sämjedelningarna. Motiven till bestämmelsen i fråga förer emellertid med sig, att man torde böra gå tillbaka till den senast verkställda för rättning, som obligatoriskt medför, att innehavet skall utgöra delningsgrund vid ett blivande skifte. Beträffande ifrågavarande orter är så fallet med verkställda storskiten och i samband med eller i anslutning till dem utförda åbodelningar, förrättningar enligt 94 § första stycket senare delen skiftesstadgan, ägostyckningar enligt 1924 års lag samt avstyckningar.

Med denna utgångspunkt för beräkning av femtedelen har beträffande ifrågavarande bygder redan härförut i stor utsträckning avsöndrats mer än hälften av ägovidden. Att sätta gränsen till hälften tillfredsställer alltså

icke behovet såvida man ej medgäve undantag efter särskilt tillstånd av överlantmätaren eller ägodelningsrätten. Beträdandet av denna väg skulle emellertid föra med sig ett underställningsförfarande med ty åtföljande tidsutdräkt och kostnader. Detta förfarande skulle åtminstone i vissa trakter komma att bli regel och ej undantag. Det må omnämnas, att under perioden 1922—1926 inom ifrågakvarande orter fastställelse meddelats å 628 avsöndringar i medeltal årligen. Härtill kommer ett ansenligt antal upplåtelse, som icke fastställts och å vilka lagfart sökts men förklarats vilande.

Enligt i mars månad 1919 av domhavanden i Ovansiljans domsaga lämnad uppgift uppgick antalet vilande lagfarter inom domsagan till 26,184. I början av år 1921 verkställd undersökning utvisade för Nedansiljans domsaga ett motsvarande antal av 18,725. I stor utsträckning förekommer emellertid även, att lagfart ej sökts, varjämte till följd av dödsfall och försummelse att i tid upprätta arvskitte även torde förekomma, att fång helt och hållet saknas i fråga om en och annan fastighet. Om man söker att sammanlägga de särskilda fastigheter, varav en storskifteslott består, visar sig ofta, att summan av jordatalen å denna ej överensstämmer med hela lottens jordtal enligt storskifteshandlingarna, och även om så sker, kan man ej vara säker, att jordtalet å varje särskild del är det riktiga. I detta sammanhang må vidare erinras om de för ifrågakvarande orter säregna förhållanden, varå bestämmelserna i 8 § tredje stycket i jordregisterförordningen syfta. Till ytterligare upplysning om förhållandena i orten närslutes här en promemoria av överlantmätaren i länet jämte en vid densamma fogad promemoria av förste assistenten vid lantmäterikontoret i Falun med exempel på ofta förekommande typer av avsöndringar.

Enligt lantmäteristyrelsens mening bör man beträffande ifrågakvarande trakter sträva till att det nya avstyckningsinstitutet kommer att såvitt möjligt tillgodose befolkningens behov i samma utsträckning, som för närvarande sker genom ägostycknings- och i all synnerhet avsöndringsinstitutet. För att så skall bli fallet synes knappast annan utväg stå öppen än att, även beträffande mark, som tillagts fastighet genom sämjedelning, tillåta avstyckning utan begränsning till viss del. Lantmäteristyrelsen håller emellertid före, att man i allt fall bör söka att öva uppsikt på området och förekomma missbruk. Till befrämjande härav synes, efter mönster från 22 § i hemmansklyvningslagen, böra vid tillståndet fogas villkoret att omständigheterna därtill föranleda.

Genom detta villkor vinnes, att förhållandet städse uppmärksammas och jämlikt 16 § i 19 kap. blir föremål för utredning och särskilt behandlat i utlåtandet om tillstånd till avstyckningen.

Den utredning, som här avses, bör givetvis avse den befintliga fastighetsindelningen och arealförhållandena, och önskvärt är, att densamma i enlighet med vad ovan anförts går tillbaka till den senast verkställda för rättning, som obligatoriskt innebär, att innehavet utgör delningsgrund vid laga skifte. Överlantmätaren har emellertid upplyst, att det av olika anledningar icke är möjligt för en ute i orten arbetande lantmätare att där åstadkomma den utredning, varom här är fråga. Han har därför uttalat den mening, att saken läte ordna sig bäst och billigast på det sätt, att ovanberörda utredning i första hand verkställs å lantmäterikontoret och av dess personal samt översändes till lantmätarna på samma gång som jordregisterutdraget. Lantmätaren skulle hava att vid undersökning på platsen och efter inhämtande av erforderliga upplysningar i orten granska och såvitt

möjligt komplettera den å lantmäterikontoret verkställda utredningen och detta även vad angår lägenheter, som icke finnas upptagna i jordregisterutdraget.

Den ståndpunkt lantmäteristyrelsen ovan intagit har föranletts även därav, att det, såsom framgår av överlantmätarens promemoria, ofta icke låter sig göra att åtminstone med någon större grad av säkerhet beräkna eller ange arealen av vare sig stamfastigheten eller de upplätelser därifrån, som böra komma i betraktande. Härjämte må slutligen erinras därom, att skedda upplätelser vanligen avse viss areal i ett bestämt ägoskifte eller till och med viss areal eller viss andel i bestämt ägoslag. Då vid ett blivande laga skifte knappast kan bliva tal om att flytta en lägenhet exempelvis från ett inägo- eller hemskogsskifte till ett skifte i en fäbodskog, följer härav att den i lagen stadgade begränsning till viss del, för såvitt de motiv som föranlett stadgandet i fråga skola följas, kunna ifrågasättas att tillämpas beträffande vart och ett av de olika ägoskiften, varav stamfastigheten består och till och med beträffande särskilda ägoslag inom dylikt skifte.

Några styckningar utan föregående avtal hava hittills icke varit tillättna, och något behov av sådana anses ej heller åtminstone för närliggande tid förefinnas. Redan på grund härav bör den ifrågasatta undantagsbestämmelsen endast avse avstyckning efter föregående upplåtelse.

I likhet med överlantmätaren saknar lantmäteristyrelsen anledning att ifrågasätta någon undantagsbestämmelse beträffande sänjedelning, som skett efter den nya jorddelningslagens ikraftträdande.

På sätt framgår av överlantmätarens föreliggande skrivelse har han föreslagit särbestämmelser även beträffande omfattningen av det område, som karta över avstyckningen skall upptaga i fall, varom i detta ärende är fråga. Innan lantmäteristyrelsen övergår att behandla denna fråga, upptager styrelsen emellertid till behandling ett annat ämne, rörande vilket styrelsen funnit att särbestämmelse erfordras.

Enligt 19 kap. 1 § första stycket jorddelningslagen må viss till gränserna bestämd ägovidd avskiljas genom avstyckning antingen för att utgöra en fastighet för sig eller för att sammanläggas med annan fastighet, dock att, där ägovidd avstyckas för att sammanläggas med annan fastighet, för avstyckningen tillika erfordras, att sådan sammanläggning efter vad därom är särskilt stadgat må äga rum. I 3 § i 19 kap. meddelas bestämmelser i fråga om omfattning och sammansättning av område, som skall avstyckas, och skola samma bestämmelser även gälla den fastighet, som uppkommer genom sammanläggning. Av dessa bestämmelser i vad de avse avstyckning för sammanläggning väntar man sig stor nytta för komplettering av ofullständiga jordbruk genom tillökning av ägor, som utan olägenhet kunna avskiljas från närliggande fastigheter. Ingenstädes i vårt land finnas förutsättningar härför i så stor utsträckning som inom ifrågavarande orter. Emellertid uppställs i 14 § i lagen om sammanläggning av fastigheter å landet fordran på beviljad lagfart för sökande å de fastigheter, som skola sammanläggas. Av vad förut i ärendet förekommit torde emellertid framgå, att vidhållande av detta villkor inom de orter, som här är i fråga, skulle så gott som omöjliggöra tillgodoseende av det behov av jordstyckning för komplettering av redan befintliga jordbruk som nyss berörts.

Villkoret i fråga har vid pågående skiften eftergivits genom nädiga förordningen den 18 juni 1926 (nr 362) med vissa särskilda föreskrifter beträffande förrättningar enligt lagen den 30 april 1925 (nr 102) rörande vissa laga skiften inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskif-

tade delarna av Kopparbergs län. Att redan nu slå in på denna väg för befrämjandet av det syfte, som ovan berörts, anser sig lantmäteristyrelsen emellertid ej böra nu föreslå. Frågan härom torde efter det provskiftena genomförts komma under prövning och då bedömas med ledning av den erfarenhet, som på ifrågavarande område må kunna vinnas genom provskiftena. Enligt lantmäteristyrelsens mening bör man därför nu icke på något sätt föregripa utvecklingen, utan håller styrelsen före, att man bör anlita samma utväg, som anvisas i 1 § första stycket i lagen den 25 juni 1924 (nr 82) om ägostyckning inom vissa delar av Kopparbergs län. Där stadgas, att 3 § i lagen den 25 juni 1909 om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning skall gälla i avseende å ägostyckning på grund av upplåtelse, som skett efter lagens ikraftträdande, dock att, där lott, som innehåller in-ägojord, ej är så beskaffad som i nyssnämnda lagrum sägs, ägostyckning likväl må ske, om lotten jämte andra samma ägare tillhöriga ägor kan bilda en brukningsdel med sådan sammansättning i skilda ägoslag, som i samma lagrum avses, och anledning ej förekommer till annat än att lotten kommer att nyttjas i samband med nämnda ägor. Enligt styrelsens mening bör sistberörda förhållande alltså i avvaktan på erfarenhet och blivande utredning och beslut få ersätta sammanläggningsförfarande.

Såsom ovan meddelats har överlantmätaren föreslagit jämväl undantag från bestämmelserna i 19 § av 19 kap. gående ut därpå att, även om det avstyckade området utgör mera än hälften av fastighetens ägovidd, kartan rörande avstyckningen i regel ej bör upptaga mer än det avstyckade området. Det främsta skälet för ett dylikt undantag ligger däri, att ägorna till hemmanen i de orter, varom är fråga, i regel ligga på många och spridda ställen, ofta miltals från varandra. Belysande i denna del är det vid överlantmätarens promemoria fogade jordregisterutdraget för Tibble nr 1. Inmätning av sämjedelningar i dessa många spridda ägor skulle genom resor och tidsspillan medföra kostnader, vilka skulle överstiga nyttan av upptagandet å karta av sämjelotternas hela markområde. Det förhåller sig jämväl så, att jordägarna mången gång förmena att sämjedelning råder inom viss avlägsen äga, men att det, då lantmätaren kommer till platsen för att inmäta sämjelinjerna, visar sig, att jordägarna ej kunna påvisa några sämjelinjer. Sämjedelningen kan vara gjord för åtskilliga år tillbaka, då andra voro ägare av jorden, och märkena kunna vara bortkomna, om de ens någonsin varit utsatta.

I jordregistret torde avstyckningar, åtminstone från sämjelotter, icke kunna komma att registreras på annat sätt än som nu sker beträffande avsöndringar. Vid sådant förhållande kan jordregistret icke få någon nytta av arealuppgifter för restdelar av sämjelotter. På grund av det anförda anser sig lantmäteristyrelsen böra understödja överlantmätarens förslag jämväl i denna del.

Emellertid torde en bestämmelse i ämnet böra begränsas att endast avse mark, som tillagts fastighet genom sämjedelning. Avstyckning torde nämligen ej sällan komma att ske från fastighet, vilkens ägor delvis utbrutits genom laga delning och delvis genom sämjedelning. I dylika fall bör undantaget ej gälla mark, som utbrutits genom laga delning.

Jämlikt 6 § i promulgationslagen till nya jorddelningslagen upphäves lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyvning, ägostyckning och jordavsöndring tillika med alla de särskilda stadganden, vilka innefatta ändring eller förklaring av vad den sålunda upphävda lagen innehåller eller tillägg därtill, där ej i lagen annorlunda stadgas. Något sådant stadgande finnes icke

vad angår ovannämnda lag den 25 april 1924 om ägostyckning inom vissa delar av Kopparbergs län. Även denna lag skall alltså upphöra att gälla samtidigt som nya jorddelningslagen träder i kraft. Emellertid stadgas i 13 § i promulgationslagen, att, därest, innan den nya lagen trätt i kraft, av hemman eller av sådan under särskilt nummer i jordeboken upptagen lägenhet, som ej tillkommit genom avsöndring, överlåtits viss till gränserna bestämd ägovidd, och skulle enligt äldre lag utbrytning av samma ägovidd ske genom ägostyckning, skall i avseende å utbrytningen därav den äldre lagen tillämpas; sakägarna dock obetaget att, då de så önska samt laga hinder ej möter, göra den överlåtna ägoviddens till föremål för avstyckning. På grund av detta stadgande gäller alltså, att i fråga om område, som upplåtits innan 1924 års lag trädde i kraft, ägostyckning fortfarande får ske utan hinder av bestämmelserna i 3 § i ovanberörda 1909 års lag. För fullständighetens skull må här antecknas, att 1924 års lag trädde i kraft fyra veckor efter den dag, då den utkom från trycket, vilket skedde den 26 april samma år. På grund av ovan omförmälda stadgande i 13 § promulgationslagen får 1924 års lag fortfarande tillämpas även beträffande upplåtelse, som skett efter den 24 maj 1924 intill dess den nya jorddelningslagen träder i kraft. En del av bestämmelserna i 1924 års lag, som alltså endast gälla ifrågavarande orter, hava upptagits i nya jorddelningslagen och skola alltså tillämpas för hela riket.

Då nya jorddelningslagen är ämnad att, såvitt möjligt, träda i kraft med ingången av nästkommande år, anser sig lantmäteristyrelsen böra fästa Eders Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på önskvärdheten därav, att eventuell proposition i förevarande ämne förelägges riksdagen tidigast möjligt i syfte att blivande bestämmelser må kunna tillämpas snarast möjligt under årets lopp.

Som frågan rörande särlagstiftning för Dalarna anförts åt särskild utredning, som givetvis ägnar hithörande förhållanden sin uppmärksamhet, har lantmäteristyrelsen ansett sig icke böra utarbета lagförslag i förevarande ämne.

Vid lantmäteristyrelsens skrivelse äro såsom bilagor fogade de i skrivelserna omförmälda promemorior av överlantmätaren i Kopparbergs län och av förste assistenten vid samma läns lantmäterikontor.

Dalautredningen.

Sedan den särskilda utredningen angående vissa jordförhållanden inom Kopparbergs län — dalautredningen — anbefallts att inkomma med utlåtande i ärendet, har ledaren av utredningen, presidenten Anshelm Berglöf, i underdånig skrivelse den 9 juli 1927 anført följande:

'För ett rätt förstående av vikten att avstyckningsinstitutet göres i möjligaste mån användbart för ifrågavarande delar av Dalarna må till en början erinras, hurusom efter storskiftens verkställande ägoförhållandena där snart nog utvecklades därhän att brukningsdelarna, huvudsakligen på grund av sättet för arvsdelningarnas utförande, allmänt kommo att bestå av ett antal smärre fastigheter — delar från olika hemman på vitt spridda ställen i en, två eller flera byar med ägorna fördelade på flera skiften inom varje hemmansdel. Detta har satt präge på fastighetsomsättningen, i det ägorna till en på sådant sätt bildad jordbruksenhet vid avyttring sällan hållits samman utan funnit olika köpare och ingått i andra redan förefintliga brukningsdelar. En köpare har haft behov av mera öppen jord, en

annan har begagnat tillfället för att täcka sin brist på saluskog och så vidare. Det säger sig självt, att härvid upplätelser av bestämda områden på marken, såsom bäst lämpade för syftet, ofta förekommit, framför allt sedan blicken mera öppnats för nödvändigheten av ägosammandragning och man i följd härav vid dylika kompletteringsköp sökt ernå även en sammanföring på marken av de gemensamt brukade ägorna. Arealupplåtelseernas dominerande ställning inom fastighetshandeln är sålunda betingad av de rådande brukningsförhållandena, och det vore beklagligt, om denna för Dalarna alldeles särskilt lämpade upplåtelseform bleve av lagstiftningen motarbetad genom bestämmelser, som i flertalet fall omöjliggjorde utbrytning av de upplåtna områdena.

Nu ifrågavarande bygder hava hittills intagit en missgynnad ställning i jorddelningslagstiftningen, och detta har ock lämnat spår efter sig. Medan de stränga bestämmelserna i kungl. breven den 9 februari 1802 och den 17 augusti 1804 — syftande till att bibehålla och tillskapa besuttenheter — ännu gällde, skedde jordstyckningen helt i den privata sämjedelningens form. Visserligen bereddes genom kungl. kungörelsen den 18 februari 1859 möjligheten till laga delning, men denna utväg har allt hitintills ej i mera nämnvärd utsträckning anlåtats, då dylika hemmansvis gjorda förrättningar i avseende å brukningsdelarnas arrondering varit av tämligen ringa värde, men ställt sig förhållandevis dyra. Och då, vad angår »ägostyckningsköp», man förklarligt nog icke velat avstå från denna, såsom förut nämnts lämpliga upplåtelseform, men utbrytning enligt 1896 ars lag icke varit tillåten, har man nöjt sig med att vid sidan av fångeshandlingen genom privat överenskommelse bestämma det upplåtna området. Salunda sakna ett övervägande flertal fastigheter i dessa bygder lagligen fastställda gränser. Avsöndringsinstitutet, som kunnat anlitas jämväl vid upplätelser från sämjevis utlagda fastigheter, har, praktiskt sett, varit den enda verkligt användbara av gällande laga delningsformer, och det har också utöver sitt egentliga tillämpningsområde fått i största utsträckning ersätta bristen på andra sådana. Man måste hålla detta noga i tankarna, då avsöndringsinstitutet nu skall avlösas av ett annat, och se till att den nya delningsformen i möjligaste mån fyller luckan efter den gamla.

Av vad förut anförts om den ringa förekomsten av legalt utbrutna fastigheter och om avsöndringsinstitutets utsträckta användning torde det emellertid vara uppenbart, att bestämmelsen i 19 kap. 2 § jorddelningslagen om absolut förbud mot avstyckning från sämjelott utöver en femtedel av dess areal skulle för dessa bygder innebära en synnerligen kraftig beskärning i möjligheterna till legal utbrytning. Om lagstiftaren velat samedelst framtvinga legal utbrytning av sämjelotter i större utsträckning för möjliggörande av avstyckning, skulle erfarenheten beträffande nu ifrågavarande bygder säkerligen bringa en dylik förväntan på skam, och motviljan mot dessa med de tidigare laga klyvningarna jämnställda förrättningar komme nog att ökas, allt efter som ett skifte av hela byn med därav följande mera radikal sammandragning av brukningsdelarna tedde sig såsom liggande inom räckhåll. Med kännedom om vart det tidigare lett hän med allt för restriktiva bestämmelser kan man tvärtom förutse en verkan, rakt motsatt den avsedda, i det fastighetsupplåtelseerna allt fort komme att följa samma linjer som hittills och en spärr mot avstyckning från sämjevis utlagda fastigheter således medföra en allt annat än önskvärd ökning i det redan förut stora antalet fastigheter utan laga gränser och utan den stadga i övrigt som endast en legal delning ger. Det är tydligt, att särbestämmelser om

avstyckning bliva nödvändiga för de storskiftade delarna av Dalarna, och sådana böra, såsom i ärendet framhållits, redan nu meddelas till förhindrande av en stagnation i den legala fastighetsbildningen.

Det kunde härvid synas ligga nära till hands, att man, med bibehållande av den allmänna lagens tanke att begränsa den areal som må avstyckas från sämjelott, avvägde den för avstyckning tillåtna kvoten på sådant sätt, att avstyckning i de flesta fall skulle kunna medges. Systemet är emellertid behäftat med olägenheter, vilka skulle kvarstå, hur än denna kvot bestämdes, och kunna motverka institutets praktiska användbarhet. Det erbjuder nämligen icke sällan svårigheter att fastställa stamfastighetens areal, och i allt fall skulle en exakt utredning av denna och arealen å därifrån redan gjorda, men icke fastställda avsöndringar kräva ofta milslånga resor till ut- och fäbodemarken och sålunda bliva synnerligen betungande. I jämförelse härmed böra icke de synpunkter, som föranlett den allmänna lagens begränsande bestämmelse, tillmätas större vikt. Med denna bestämmelse har först och främst avsetts att undvika den konflikt, som komme att uppstå, därest åt stamfastigheten skulle vid ett blivande skifte tilldelas ett ägobelopp, understigande därifrån avstyckad lotts uppskattningsinnehåll, något som kunde tänkas inträffa, om stamfastighetens ägokrav bestämdes med jordtalet som delningsgrund. Förhållandet är emellertid liknande vid avsöndring från sämjelott och även i det visserligen ovanliga fallet, att sämjelott undergått laga klyvning, men oaktat avsöndringar i stor utsträckning ägt rum utan hänsyn till femtedelsgränsen, har, såsom överlantmätaren framhållit, farhågan för att avsöndring kunde lida ägoförlust icke besannats vid hittills utförda laga delningar. Det må ytterligare betonas, att anledningen till avstyckningsrättens begränsande bortfaller, i den händelse sämjelott, från vilken avstyckning skall ske, är vid skifte berättigad erhålla ägor efter innehavet, och att denna delningsgrund kan förväntas i utsträckt grad komma till användning för sådana fastigheter. Naturligtvis bör avstyckning ej ske på det sätt, att lott vid ett kommande skifte måste avstå något av sitt ägobelopp, men det kan å andra sidan ej heller vara försvarat att till förekommande av denna huvudsakligen teoretiska möjlighet uppställa garantier, som över hela linjen försvåra eller omöjliggöra institutets användning.

Ett annat skäl till att avstyckning från sämjevis utlagda fastigheter hållits inom snäva gränser har varit farhågan för att mera omfattande avstyckningar från sämjelotter kunde i viss mån fastläsa ägoanordningen inom skifteslaget, i det styckningslotternas ägoanordning borde jämlikt 1 kap. 20 § jorddelningslagen i regel respekteras vid ett sedermera inträffat laga skifte. Även i detta hänseende ligger frågan något annorlunda till i Dalarna än eljest i landet. Lantmäteristyrelsen har därvid framhållit den särskilda frågan om utflyttningstvång kan väntas få i Dalarna. Därutöver må än en gång erinras om att arealupplåtelse, fränsett tomtförvärv, i regel avse komplettering av redan befintliga brukningsdelar och att det förnuftigtvis bör ligga i delägarnas intresse att vid skifte få alla de fastigheter — hemmansdelar, avsöndringar och styckningslotter — varav deras brukningsdelar bestå, så mycket som möjligt sammanförda. Det är ju denna privaträttsliga ägoblandning, som kanske främst framkallat behovet av nytt skifte. Jordförhållandena i dessa bygder äro över huvud taget sådana, att man vid skifte måste räkna med en ganska grundlig omstöpning av tidigare ägoanordning utan att därvid alltför stort avseende fästes å, i vilken ordning varje fastighet fått sina ägor bestämda. En klyvningslots ägo-

anordning, exempelvis, lär nog ej behandlas med större hänsyn än en sämjelotts, och det kan då ej heller sägas föreligga bärande skäl för att med tanke på stycknings inverkan å skifte göra den åtskillnad mellan dessa slag av fastigheter, att klyvningslott får avstyckas utan begränsning till arealen, men sämjelott icke.

Av det anförda torde framgå, att det är varken lämpligt eller nödvändigt att beträffande dessa bygder fastställa en viss maximigräns för avstyckning från sämjelott. Att alldeles lämna denna fastighetsbildning utan tillsyn vore dock icke tillrädligt, utan bör i varje särskilt fall tillses, huruvida med hänsyn till ovan omnämnda risk för ägominskning ifrågasatt avstyckning må äga rum eller ej. Härför erforderlig prövning kan, såsom lantmäteristyrelsen framhåller, lämpligen göras i samband med den utredning, som enligt 19 kap. 16 § jorddelningslagen alltid skall verkställas. Prövningen lär i de flesta fall komma att ställa sig ganska enkel. Särskilt då stamfastigheten tillkommit genom fång, som berättigar dess innehavare att vid skifte erhålla ägor motsvarande fastighetens uppskattningsinnehåll, men i regel även i övriga fall, i det nämligen prövningen i allmänhet torde kunna begränsas till det ägoslag eller ägoskifte, varav det till avstyckning avsedda området utgör en del. Sälunda lär i de flesta fall en mera detaljerad granskning av äganderätts- och hävdeförhållandena i skogsmarken och å fåbodeinägorna bliva överflödig vid avstyckning av ett heminägoområde.

Lantmäteristyrelsen har jämväl riktat uppmärksamheten å en annan punkt, i fråga om vilken särbestämmelser äro behövliga, samt föreslagit, att vid prövning av de i 19 kap. 3 § jorddelningslagen angivna förutsättningar för avstyckning hänsyn må tagas till beskaffenheten av den brukningsdel, till vilken avstyckat område skall läggas, även om sammanläggning icke kan äga rum. De fall, då enligt nyssnämnda lagrum sammanläggning förutsättes för tillstånd till avstyckning, skulle i Dalarna bliva jämförelsevis många, enär, såsom förut påpekats, fastighetsförvärven där mera sällan avse bildande av nya jordbruk. Då emellertid sammanläggningsinstitutet icke kan väntas i Dalarna få någon större användning, innan särslagstiftning i ämnet föreligger, skulle häri ligga ett allvarligt hinder mot avstyckning. Med en bestämmelse i den av lantmäteristyrelsen angivna riktningen skulle dessa hinder undanröjas utan att det med lagrummet avsedda syftet åsidosättes. Motsvarande synpunkter göra sig emellertid gällande även beträffande stamfastigheten. Denna kan hava en sådan sammansättning och i övrigt vara så beskaffad, att den ej ensamt för sig är lämplig för det ändamål, vartill den användes, än mindre tål vid en avstyckning, men kan däremot ingå i en brukningsdel, som mer än väl fyller måttet. En särbestämmelse torde därför bliva tillämplig beträffande såväl stamfastighet som avstyckat område.

Emot framställningen om förenklande av karta över avstyckning från sämjelott har jag ej något att erinra.

I likhet med lantmäteristyrelsen anser jag särbestämmelser för närvarande påkallade allenast beträffande avstyckning efter överlåtelse och, vad angår sämjevis utlagda fastigheter, endast sådana, som tillkommit genom sämjedelning före den nya jorddelningslagens ikraftträdande.

Ett härvid fogat förslag till lag med särskilda bestämmelser angående avstyckning inom vissa delar av Kopparbergs län (bilaga A), är upprättat i överensstämmelse med förut angivna riktlinjer.'

Med anledning av dalautredningens utlåtande och det därvid fogade lagförslaget (bilaga A) har efter remiss lantmäteristyrelsen i yttrande den 1 november 1927 anfört följande:

Lantmäteristyrelsen.

»Sedan Eders Kungl. Maj:t numera förordnat, att nya jorddelningslagen skall träda i kraft den 1 januari 1928, torde denna dag böra angivas i 1 §. Där förordnas, att tillämpning av paragrafens bestämmelse får ske, 'där omständigheterna ej till annat föranleda'. Uti sin underdåniga framställning i ämnet den 14 sistlidne maj gav lantmäteristyrelsen emellertid uttryck åt den mening, att man i allt fall borde söka att öva uppsikt på området och förekomma missbruk samt att till befrämjande härav, efter mönster från 22 § i hemmansklyvningslagen, syntes vid tillståndet böra fogas villkoret att omständigheterna därtill föranledde. Då här är fråga om en undantagsbestämmelse, torde man i enlighet med styrelsens nyssberörda uttalande böra fordra att positiva skäl förefinnas, innan bestämmelsen får tillämpas.

Uti sin ovanberörda framställning föreslog lantmäteristyrelsen undantagsbestämmelse även i fråga om 19 kap. 3 § nya jorddelningslagen gående ut därpå, att avstyckning skulle få tillåtas, ändock att sammanläggning lagligen ej kunde ske, för så vitt det avstyckade området jämte andra samma ägare tillhöriga ägor kunde bilda en brukningsdel, som uppfyllde bestämmelserna i nyssberörda lagrum, och det kunde antagas, att stadigvarande sambruk komme till stånd. Dalautredningens förslag i motsvarande del torde emellertid kunna tolkas därhän, att avstyckning får anses tillåten utan att sammanläggning kommer till stånd även i det fall, att sammanläggning kan ske. Lantmäteristyrelsen håller emellertid före, att sammanläggning bör ske i fall och i den utsträckning sådant är möjligt. Detta medför visserligen städse en prövning av förhållandena, men en sådan torde vara jämförelsevis lätt att åstadkomma. Den kommer att bestå i efterforskande av förefintliga lagfarter. Dalautredningen har emellertid framhållit, att enahanda synpunkter, som lantmäteristyrelsen anfört uti ifrågasvarande del, gjorde sig gällande även beträffande stamfastigheten. Den kunde enligt dess utsago hava en sådan sammansättning och i övrigt vara så beskaffad, att den ej ensamt för sig vore lämplig för det ändamål, vartill den användes, än mindre tålde vid en avstyckning, men däremot kunde ingå i en brukningsdel, som mer än väl fyllde måttet. På grund härav har dalautredningen uttalat sig för att den ifrågasatta särbestämmelsen borde bliva tillämplig beträffande såväl stamfastigheten som avstyckat område. Enligt lantmäteristyrelsens mening torde visserligen förhållandena i orten betinga undantag även beträffande stamfastigheten, dock endast i så måtto, att det sambruk, som skall utgöra förutsättningen, redan existerar. Längre anser lantmäteristyrelsen, med hänsyn till det jämlikt 19 kap. 3 § andra stycket jorddelningslagen för landet i övrigt gällande stadgande, att man åtminstone för närvarande ej bör gå.

Av de använda ordalagen vill det se ut, som om dalautredningens förslag åtminstone i främsta rummet åsyftade det fall, att både stamfastigheten och det avstyckade området skulle var för sig sammanläggas med annan fastighet. Detta torde sannolikt icke vara avsett.

På grund av vad sålunda anförts anser lantmäteristyrelsen, att en omredigering av 1 och 2 §§ bör ske. Beträffande 3 § har styrelsen intet att erinra.»

Giltiga skäl synas vara förebragta till stöd för vederbörande ämbetsmyndigheters hemställan om utfärdande av särskilda lagbestämmelser angående avstyckning inom de här ifrågavarande delarna av Kopparbergs län. Endast i ett par hänseenden har jag, i anslutning till vad lantmäteristyrelsen i sitt senast avgivna yttrande anfört, funnit mig böra föreslå avvikelser från det vid dalautredningens utlåtande fogade lagförslaget.

Sålunda har i 1 § vidtagits en jämkning till utmärkande av att för tillämpning av det här ifrågavarande särskilda avstyckningsförfarandet förutsättes förhandenvaro av positiva skäl. Sedan tiden för den nya jorddelningslagstiftningens ikraftträdande numerera genom Kungl. Maj:ts kungörelse den 3 oktober 1927 (nr 367) blivit bestämd till den 1 januari 1928, har i lagtexten denna tidpunkt angivits såsom den avgörande i fråga om tillkomsten av här avsedd sämjedelning.

Med stadgandet i 2 § avses såväl det fall att avstyckat område skall förenas med andra ägor som ock det fall, att stamfastigheten efter avstyckningen skall brukas gemensamt med annan fastighet. Med hänsyn till vad lantmäteristyrelsen erinrat i fråga om det föreslagna stadgandets avfattning har en omformulering företagits.

I enlighet med nu angivna grunder har förslaget inom departementet omarbetats.»

Föredraganden uppläser härefter förslag till *lag med särskilda bestämmelser angående avstyckning inom vissa delar av Kopparbergs län* av den lydelse, bilaga B till detta protokoll utvisar, samt hemställer, att lagrådets utlåtande över förslaget måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
N. Cervin.

*Bilaga B.***Förslag**

till

Lag

**med särskilda bestämmelser angående avstyckning inom vissa delar av
Kopparbergs län.**

Härigenom förordnas, att beträffande avstyckning av ägovidd, som överlåtits till annan, skola — utan hinder av vad lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet innehåller däremot stridande — inom de på bekostnad eller med understöd av staten storskiftade delarna av Kopparbergs län gälla följande särskilda bestämmelser:

1 §.

Har mark tillagts fastighet genom sämjedelning, vilken kommit till stånd före den 1 januari 1928, må, när skäl därtill äro, genom avstyckning avskiljas mer än en femtedel av nämnda mark.

2 §.

Kan ägovidd, som skall avstyckas, jämte andra samma ägare tillhöriga ägor bilda en bruksdel av sådan beskaffenhet, som i 19 kap. 3 § lagen om delning av jord å landet avses för tillstånd till avstyckning, och förekommer ej anledning till annat än att sambruk med nämnda ägor kommer till stånd, skall den omständighet, att sammanläggning mellan områdena lagligen icke kan äga rum, ej utgöra hinder för avstyckningen. Ändock att stamfastighet efter avstyckning ej blir av sådan beskaffenhet, som i nämnda lagrum avses för tillstånd till avstyckning, må sådan likväl äga rum, om stamfastigheten tillsammans med andra samma ägare tillhöriga ägor utgör en bruksdel av beskaffenhet, som sist sagts, men laga hinder möter för sammanläggning mellan områdena.

3 §.

Där ej annat av sakägare påyrkas, skall, vad angår mark, som tillagts fastighet genom sämjedelning, å karta över avstyckning upptagas allenast avstyckat område jämte den mark, som undantages för gemensamt ändamål, ävensom sådana fasta punkter och mätningssuppgifter, att varje kartlagt områdes läge i förhållande till stamfastigheten blir fullt bestämt.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 12 december 1927.

Närvarande:

justitierådet VON SETH,
justitierådet WEDBERG,
regeringsrådet PLANTING-GYLLENBÅGA,
justitierådet ALEXANDERSON.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 25 november 1927, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets yttrande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättat förslag till *lag med särskilda bestämmelser angående avstyckning inom vissa delar av Kopparbergs län.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Karl-Gustaf Hjärne.

Lagrådet yttrade:

Enligt 19 kap. 3 § jorddelningslagen gälla för avstyckning vissa förutsättningar dels i avseende å det avstyckade områdets beskaffenhet, dels ock beträffande stamfastighetens. Saknas de förra av dessa förutsättningar, må avstyckning fastställas endast i samband med avstyckade områdets sammanläggning med annan jord till fastighet, som uppfyller dem. Saknas åter de förutsättningar, som gälla stamfastigheten, kan bristen bättras endast sålunda att den ostyckade fastigheten först sammanlægges med annan jord till en fastighet, av vilken vid därefter företagen avstyckning uppkommer en stamfastighet av behörig beskaffenhet. I båda fallen är alltså en laga sammanläggning erforderlig för att avstyckning skall kunna komma till stånd. Härutinnan medgives för den landsdel, förslaget avser, en lättnad, i det att enligt dess 2 § samma verkan tillägges redan det förhållande att avstyckade området är avsett att läggas i faktiskt sambruk med annan jord, tillhörig samme ägare, respektive att redan den ostyckade fastigheten ligger i sådant sambruk, för så vitt nämligen de båda brukningsdelar, som efter avstyckningen föreligga, motsvara jorddelningslagens fordringar.

Genom den avfattning, paragrafen erhållit, har man emellertid avsett att — i anslutning till en av lantmäteristyrelsen gjord erinran — göra

detta medgivande beroende av det villkor, att laga hinder möter för en sådan laga sammanläggning av de i sambruk hävdade ägorna som, efter vad ovan angivits, skulle göra en avstyckning enligt jorddelningslagens fordringar möjlig. Denna bestämmelse gör det tydligen nödvändigt att i varje avstyckningsärende anställa undersökning huru i nämnda avseende förhåller sig. Och denna undersökning lär ej heller, såsom i lantmäteristyrelsens yttrande antydes, kunna begränsas till lagfartsförhållandena. Exempelvis de i 6 § lagen om sammanläggning av jord å landet upptagna villkoren kunna ofta utgöra hinder för sammanläggning. Vad i ärendet är upplyst eller eljest känt om jordfördelningen i den landsdel, varom här är fråga, giver dock vid handen att en undersökning om möjlighet till sammanläggning i det alldeles övervägande flertalet fall måste lämna ett negativt resultat.

Härtill kommer att värdet av de sammanläggningsåtgärder, som genom den föreslagna bestämmelsen kunde komma att bringas till utförande, i åtskilliga fall bleve tämligen tvivelaktigt, exempelvis i den för de storskiftade Dalabygderna helt visst betecknande situationen att ett par, men icke alla i en brukningsdel ingående fastigheter kunna sålunda sammanföras. Vid nu anförda förhållanden synes det med fog kunna sättas i fråga huruvida det uppställda villkoret — om än ur rent principiell synpunkt berättigat — förtjänar vidhållas.

Även om förslagets sakliga innehåll bibehålles oförändrat, torde en redaktionell överarbetning böra ske, sträckande sig jämväl till ingressen och 1 §.

Ur protokollet:
Oskar Adelson.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 januari 1928.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena LÖFGREN, statsråden THYRÉN, RIBBING, MEURLING, GÄRDE, PETTERSSON, ROSÉN, HAMRIN, ALMKVIST, LYBERG, VON STOCKENSTRÖM.

Efter gemensam beredning med chefen för jordbruksdepartementet anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Thyren, lagrådets den 12 december 1927 avgivna utlåtande över det den 25 november 1927 till lagrådet remitterade förslaget till *lag med särskilda bestämmelser angående avstyckning inom vissa delar av Kopparbergs län*. Efter att hava redogjort för innehållet av lagrådets yttrande anför föredraganden:

»Uppenbarligen är det önskvärt, att så långt möjligt är lagstiftningen bereder utväg för ett tillfredsställande ordnande av de invecklade jordförhållandena inom Kopparbergs län. Med vitsordande av det från principiell synpunkt berättigade i de fordringar, som för vinnande av avstyckning uppställts i 2 § av det remitterade förslaget, har lagrådet ansett sig kunna förorda en modifikation härutinnan. Med hänsyn härtill har jag funnit mig kunna tillstyrka, att stadgandet erhåller det innehåll, varom lagrådet hemställt. Paragrafen har tillika underkastats formell omarbetning, varjämte även i övrigt vidtagits vissa redaktionella jämkningar i förslaget.

Föredraganden uppläser herefter det omarbetade förslaget samt hemställer, att förslaget måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
N. Cervin.